

НАУЧАВАМЕ ПОВЕЧЕ

*Бежанци от Македония в София, 1913 г.
Фотография Владимир Сис*

Христо Смирненски публикува „Братчетата на Гаврош“ през 1921 г. Това е времето след войните, когато животът е труден, след поражението България е изгубила територии и българските бежанци от тях са изпълнили столицата. Изникват нови квартали, в които шестват бедността и мизерията. Един от тях е „Ючбунар“, в който живее семейството на поета, и той никак не прилича на центъра на София с неговите „електрични глобуси“, богатство и уреден живот.

Заглавието на стихотворението препраща към знаменития герой Гаврош на френския писател от 19. век Виктор Юго (1802 – 1885) от неговата творба „Клетниците“, която е много популярна сред българските читатели. Гаврош е дете без родители, живее по улиците на Париж в глад и мизерия, но е способен на жизнерадост и смях. Българският поет поставя ударението изцяло върху мъката и страданието на децата: „обидата незаслужена / по изнурените лица“, „с прихлупен до очи каскет“, „и колко скръб в очите трескави, / и колко мъка се чете“.

Срещу мотива за страданието на децата застава този за жестокия и бездушен град. Градът е одушевен („скован от злоба“, „разблуден град“), но не вижда мъката на бедните. Затова и блясъкът на неговите „електрични глобуси“ и витрини е напразен („всуге“), лишен от съчувствие, съпричастие и човечност.

Прочетете текста и отговорете на въпросите:

1. Кога е публикувано стихотворението?

2. Защо живота е труден по това време?

3. Как се нарича квартала в София, в който живее семейството на поета?

4. Кой е Гаврош?

5. Кой мотив е противопоставен на мотива за страданието на децата, които живеят в бедност и мизерия?

Прочетете:

ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ...

...Той пишеше навсякъде – сутрин рано в леглото, докато другите още спят, на масата в общата стая, в „кабинета“ си, в редакцията, в млекарницата и бозаджийницата, а понякога и по улиците. Веднъж донесе в редакцията стихотворение, написано на гърба на парче от афиш...

Сутрин ставаше обикновено в шест часа, пишеше до осем и после тръгваше за редакцията. Той сам е признавал, че сутрин му върви най-леко.

Кога ли не му е вървяло? Този младеж можеше да напише стихотворение във всеки час на денонощието – без никакво преувеличение! И на всяко място, при всякаква обстановка. Всред шум, всред другарски спорове в кафенетата или редакцията, при трясъка на печатарските машини, на крайчеца на някоя маса – и всякога успешно... Той пишеше така, както пеят птиците, по божия повеля.

Николай Фол,
из „Христо Смирненски,
Никола Вапцаров в спомените
на съвременниците си“

Отговорете:

- Какво означава изречението „Той пишеше така, както пеят птиците, по божия повеля“?

ГАЛЕРИЯ

„...безброй жадувани неща...“

Христо Смирненски,
из „Братчетата на Гаврош“

Александър Жендов е виден български художник от първата половина на 20. век. Създава социално ангажирано изкуство, в което отдава особено внимание на живота на децата от бедните райони на София. Той е един от първите илюстратори на стихотворенията на Христо Смирненски.

В неговата картина „Кварталното кино“ виждаме киносалон от покрайнините на града, пълен с хора, чиито съдби едва ли са по-различни от тези на братчетата на Гаврош. Не знаем какъв филм гледат зрителите, но ясно разчитаме по лицата им вживяването в мечти и желания, които само илюзията на киното може да предложи.

- Разкажете какво вие прочитате в лицата на децата от картината на Александър Жендов. Разсъждавайте за това какви мечти са имали децата от онова време. Сравнете ги с вашите мечти днес и помислете за достижимостта на мечтите – какво е необходимо да сторите, за да реализирате мечтите си? А какво очаквате от околния свят и живота?
- А сега разгледайте снимката на съвременно дете, което хем вози играчката си – розова количка с любимата кукла, хем се е заяпало замечтано в афишите, разлепени по една софийска стена. Разкажете със свои думи за какво според вас мечтае детето на тази снимка. Какво предизвиква мечтите му?

Александър Жендов. „Кварталното кино“, 40-те г. на 20. век. Колекция Софийска градска художествена галерия

„Град“, 2016 г. Фотография Чавдар Гюзелев